

Två dramatiskt skilda problemformuleringar

av Bengt-Åke Wennberg och Monica Hane

Bilden är hämtad från SVT-nyheter 29 augusti 2021 se länk i slutet av bloggen

I SVT:s program Agenda den 29 augusti 2021 illustrerades ett diskursivt fenomen som vi sedan länge velat uppmärksamma andra på. Fenomenet består av att när man ställer en fråga så finns det genom frågans formulering också ett underförstått möjligt svar. Detta illustrerades tydligt i Agenda.

Vi vill med denna blogg uppmärksamma att olika problemformuleringar gör att man letar efter lösningar i helt olika härleden. Ibland kan dessa lösningar komplettera varandra och då är mångfalden av perspektiv och utgångspunkter berikande. Men många gånger är utgångspunkterna för analyserna inte förenliga och då bli åtgärderna motriktade varandra.

Det kan till och med vara så att de interventioner som ligger i den ena analysens riktning bara gör saken värre enligt en annan och till synes lika välgrundad analys. Då måste utgångspunkter och antaganden synas. Innan dess blir samtalen om det man vill komma till rätta med inte bara meningslösa utan också alltmer frustrerande.

I vår förra blogg tog vi upp samtal som skapar vanmakt. Vanmaktens diskurser medför att man inte kan enas om vad som vore klokt att göra. Konflikten mellan olika falanger trappas upp. Vanmaktens diskurser erbjuder emellertid också möjligheter till "fancy fotwork". Denna boxningsterm syftar på situationer där de som deltar hjälps åt att lura publiken att tro att de boxas på riktigt. Vanmaktens diskurs erbjuder motsvarande skydd mot att behöva ta ställning och riskera sin position i den egna gruppen.

SAMARBETSDYNAMIK AB
Ölsdalen 134, 693 91 Degerfors, telefon 070 590 94 30
Email: bengt-ake.wennberg@samarbetsdynamik.se
<http://www.samarbetsdynamik.se>

Många kan därför genom att hänvisa till att det finns olika uppfattningar fortsätta att vara likgiltiga och passiva inför det som sker runt om dem. Om "bara dom andra ..." eller "så länge som ..."

Programmet Agenda handlade om de 300 skjutningar som inträffat i Sverige under de senaste fyra åren. Skjutningarna kopplades av politiker och andra som intervjuades till de gäng som vanligen var inblandade i dem. Det frågades varför regeringens åtgärder som exempelvis lagändringar, högre straff, fler poliser, försöken med förebyggande åtgärder som trots allt hade genomförts inte hade lyckats. Oppositionen lovade i stort sett mer av samma fast bara kraftfullare och infört med ett "bättre ledarskap". Regeringen försvarade sig med att denna typ av åtgärder tar tid innan de får effekt. Varför oppositionens förslag skulle ge snabbare och bättre effekt har man inte förklarat.

I slutet av programmet intervjuades David Kennedy professor i straffrätt vid City University i New York som forskar kring brottsprevention gällande kriminella gäng. Hans metoder har framgångsrikt använts i bland annat 60 städer i USA. Kennedy menade att gängbildningar är en företeelse som är inbyggd i den mänskliga naturen.

Han hävdade att om man vill påverka den typ av skeende som diskuterades i programmet behöver man utforska den samspelsdynamik som vid det aktuella tillfället gör att våldet uppstår. Vill man arbeta med förebyggande arbete är det viktigt att förstå hur detta våld kan uppstå och hur det kan skapas en sådan destruktiv samspelsdynamik inom gängen och mellan gängen och samhället som vi har nu. Först med en sådan kunskap kan man göra sig realistiska föreställningar om hur våldet trots försök att stävja det kan existera över tid och hur det kommer sig att det återskapas och vidmakthålls.

Mot bakgrund av Kennedys analyser och överväganden blir det mycket begripligt varför de åtgärder som hittills vidtagits haft så liten effekt och varför de förslag om fortsatta sådana åtgärder har dåliga förutsättningar för att lyckas.

Kennedy konstaterade exempelvis att det alltid rör sig om en mycket liten del av befolkningen i en stad, runt en halv procent, som står för 50–80 procent av det grova våldet. Våldet är i dessa kretsar dessutom nästan enbart personligt. Man vill få inflytande, dominera andra, hämnas faktiska eller inbillade oförrätter och – kanske än viktigare – absolut inte riskera att bli utesluten.

Våldet i dessa gäng är enligt Kennedy inte instrumentellt. **Det är en norm** för hur man bör bete sig i gänget. Därför bör man enligt hans forskning försöka ändra samspelsdynamiken inom de kretsar i vilka dessa individer rör sig. Ingen enskild av dem vill själv bli skjuten eller satt i fängelse. Men normen som måste hävdas i gängets diskurs är att "vi är inte rädda för att dö ..." och "vi låter oss inte behandlas respektlöst". "Om någon i vårt gäng blir kränkt så kräver vår heder att vi hämnas".

Normen är inte heller unik för de kriminella gängen. Nyligen såg vi en president uttala sig: "We vill not forgive, not forget. We will get You".

Vi menar att vi alla genom "att vi gör som vi gör" kollektivt skapar den värld vi tillsammans lever i. Vi är därför i grunden inte vanmäktiga. Kennedys presentation visar att det bakom oönskade skeenden kan finnas en kunskapsdimension som inte beaktas och som inte alltid är pratbar. Bristen på kunskap om denna dimension – och till och med om dess existens – medför vanmakt. Om sådana kunskaper kunde beskrivas och föras fram så skulle problemformuleringarna se annorlunda ut. Detta var Kennedys budskap i intervjun.

I slutet av intervjun - som konstigt nog raderats i klippet från SVT – visade det sig hur djupt den nuvarande problemdefinitionen sitter. Reportern frågade hur man skulle kunna krossa gängen. Kennedy svarade: "Nu säger du igen – "krossa gängen". Det går inte att krossa gängen men man kan adressera våldet. Man kan exempelvis ta reda på vilken grupp som är mest våldsam och börja där. Man kan också begränsa våldet utan att enskilda brott blir uppklarade och förövarna åtalade."

Som vi uppfattar Kennedy så borde man, i stället för att fokusera på för de aktuella gängen perifera faktorer som fattigdom, arbetslöshet och strängare straff, direkt samtala med de berörda deltagarna om grunderna till det våld som alla i gänget är hotade av och som gör att de alla känner sig otrygga med varandra och i samhället.

Den forskning och det arbetssätt för att gemensamt med de berörda komma fram till en ökad kunskap om hur denna typ av interaktiva skeenden och gruppdynamik uppstår är inte okänd. Det har beskrivits av Galvin och Dorothy Whitaker (1994; 1997; 1998). Det har också sedan länge framgångsrikt använts inom familjeterapi. Det har beskrivits av Johan Wallmark 2008 i en rapport "Samforskning i team" (Se bloggen i april 2021).

Ofullständiga och missvisande problemformuleringar som utesluter samspelets dynamik existerar på många fler områden än de som Whitaker, Wallmark och Kennedy refererar till. Det behövs alltså forskning som gör det möjligt att stödja problemformuleringar som innefattar deltagarnas val av handlande i den situation de befinner sig och som kan peka mot andra typer av interventioner än de som sedan länge prövats men utan framgång.

Vi har sedan länge kallat vår typ av forskning – som alltså också kan tillämpas på områden som ligger långt både från familjeterapi och våld i gäng – för *utforskande partnerskap*.

Vi kommer i några kommande bloggar att försöka beskriva problemformuleringar och sådana ofullständiga förklaringar av skeendet som gör att man inte kan komma till rätta med de destruktiva samspel som vi nu observerar och lider av.

Länkar

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/amerikansk-professor-valdet-ar-nastan-alltid-personligt>

<https://www.menvart.se/2021/05/02/att-forandra-det-interaktiva-samspelet-inifran/>

Referenser

Archer L, Whitaker D (1994): Developing a culture of learning through research partnerships. Chapter ten in: Reason P (ed): Participation in human inquiry. London: Sage Publication.

https://menvart.se/Filerpdf/Inkongruens/Research_partnerships2.pdf

Törnberg A (2017): The wicked nature of social systems. Göteborg: Doktorsavhandling vid sociologiska institutionen på Göteborgs Universitet.

Wallmark, J. (2008) Samforskning i behandlingsteam. Ett sätt att undersöka förändringsfaktorer i behandlingsarbete. Metod och återverkningar. FoU-Södertörn Skriftserie nr 63/08.

Whitaker D S, Whitaker G (1997): Kurt Lewin. His Dynamic and Force Field Models in Contemporary Research, Management and Practice. Abonnemangsrapport 61. Onsala: Samarbetsdynamik AB.

https://naetverkssamhaellet.se/Filerpdf/Kabnrapporter/61Kurt_Lewin.pdf

Whitaker G (1998): Win-lose and Win-win Interactions and Organisational Responses to Scarcity I översättning av Lennart Carlsson. Degerfors: Samarbetsdynamik AB.

https://naetverkssamhaellet.se/Filerpdf/Kabnrapporter/50svensk_win-win_and_win-lose.pdf